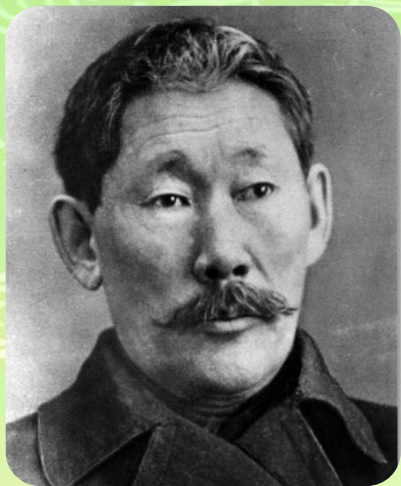

Тема:

**А.Е. Кулаковской оболорго аналлаах хоһооннорун
бэчээттээһин историята**

Толордо: Парников Талбан,
Нам улуунун «И.Е.Винокуров
аатынан Хатын-Арыы орто
үөрэхтээһин оскуолата» МБҮӨТ
5-с кылааһын үөрэнээччитэ
Салайааччы: Павлова П.Д.,
саха тылын уонна
литературатын учуутала

А.Е. Кулаковскай-Өксөкүлээх Өлөксөй -

саха литературатын төрүттээччи, айар тыл аҕата, төрөөбүт тылын, норуот историятын культуратын чинчийээччи, норуот фольклорун хомуйааччы киэн, дирин көрүүлээх, философ суруйааччы.

Үлэ тоҕоостооҕо: Саха литературатын төрүттээччи А.Е. Кулаковскай хоһоонунан нэһилиэстибэтэ 1924 сылтан саҕалаан, элбэхтик бэчээттэнэн кэллэ. Кини айымньыларын литература араас хайысхатынан ырытыы, чинчийии билинни кэмнэ күүһүрдэ.

Поэт оҕолорго аналлаах хоһооно төһө да аҕыйаҕын иһин ааҕааччы болҕомтотун тардар. Кыра саастан ааҕааччы эрэ буолбакка, чинчийэр үлэҕэ хардыылыырга тоҕоостоох айымньылар. Ордук текстологическай өттүнэн көрдөххө, кэрэхсэбиллээх үлэ тахсыан сөп.

Чинчийэр предмет: А.Е. Кулаковскай оҕолорго аналлаах хоһооннорун тахсыбыт хомуурунньуктара

Чинчийэр объект: «Оскуолаҕа», «Кутуйах», «Куоска» хоһооннор тиэкистэрэ

Үлэ сыала: А.Е. Кулаковскай оѳолорго аналлаах хоѳооннорун бэчээттээһин историятын чинчийи

Үлэ сыалын ситиһэргэ туруоруммут соруктар:

- Туһааннаах матырыйаалы хомуйуу, үөрэтии;
- А.Е. Кулаковскай оѳолорго аналлаах хоѳооннорун сырдатыы;
- Хоѳооннор араас кэмнэ бэчээттэммит тиэкистэрин тэннээн ырытыы

Үлэ сонуна: А.Е. Кулаковскай оѳолорго хоѳооннорун бэчээттэммит историяларын түмэн чинчийи суох диэххэ сөп. Айымньы тиэкиһин чинчийи эйгэтинэн ырытыыга бу үлэ бастакы холонуу быһыытынан сыаналанан сөптөөх.

Чинчийи ньымата: текстологическай чинчийи, тэннэбил

Үлэ көдүүһэ: Үлэни оскуола алын кылааһын үөрэнээччилэригэр ытыллар кылаас таһынан дьарыктарга, поэкка тустаах тэрээһиннэргэ, араас кэмпириэнсийэлэргэ иһитиннэриэххэ сөп.

Сабаѳалааһын: А.Е. Кулаковскай «Оскуолаѳа», «Кутуйах», «Куоска» хоѳоонноро араас кэмнэ уларыыылаах бэчээттэммиттэрэ айымньы тиэкиһин хомуйан онорооччуттан, редактортан тутулуктаах буолуон сөп.

А.Е. Кулаковской - оболорго

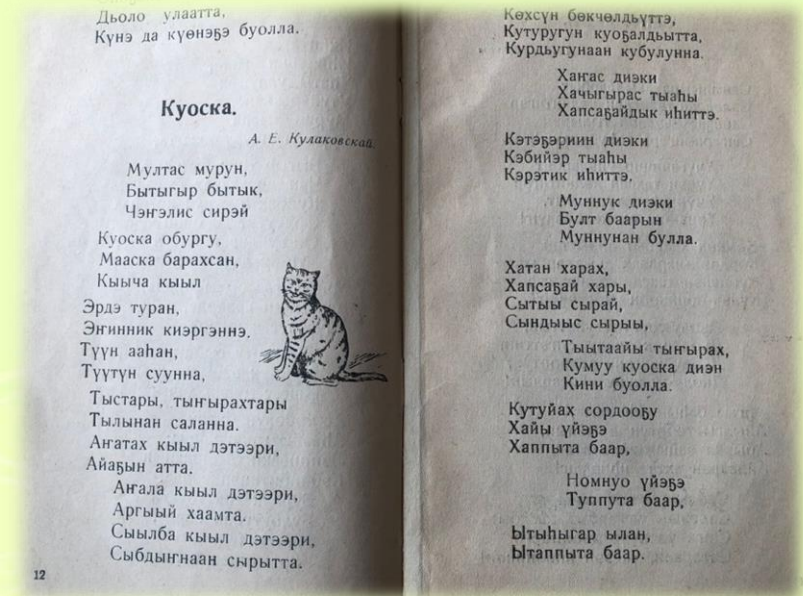
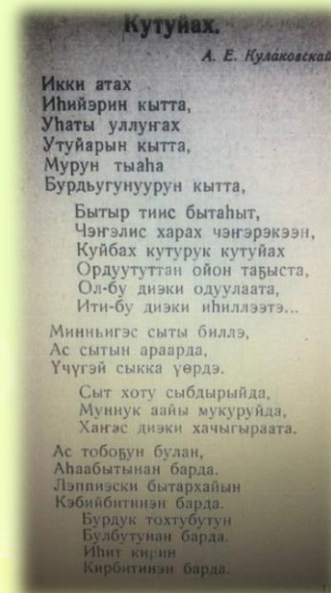
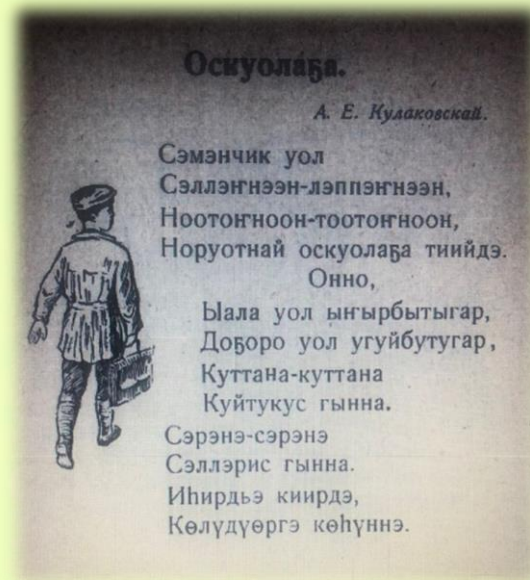
➤ Үс хоһооннооҕо биллэр

➤ 1925 с. оболорго ааҕар кинигэҕэ анаан суруллубуттар

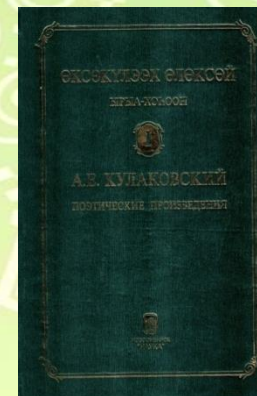
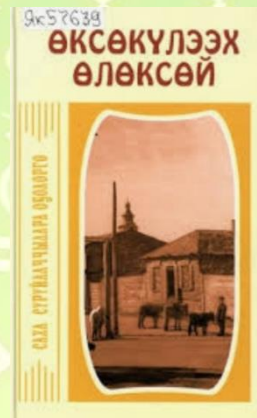
«Оскуолаҕа»

«Куоска»

«Кутуйах»

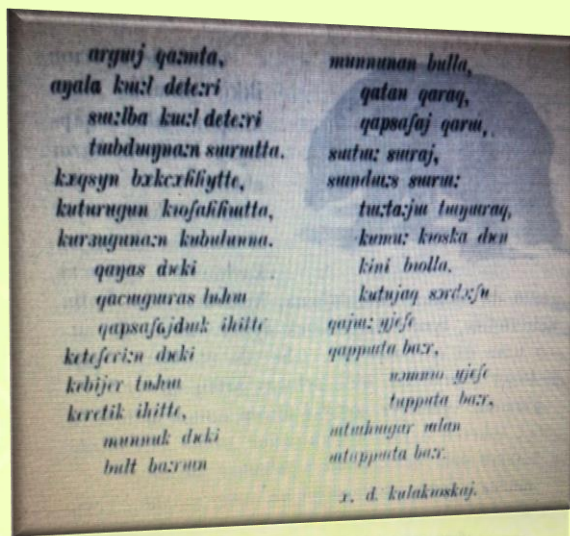
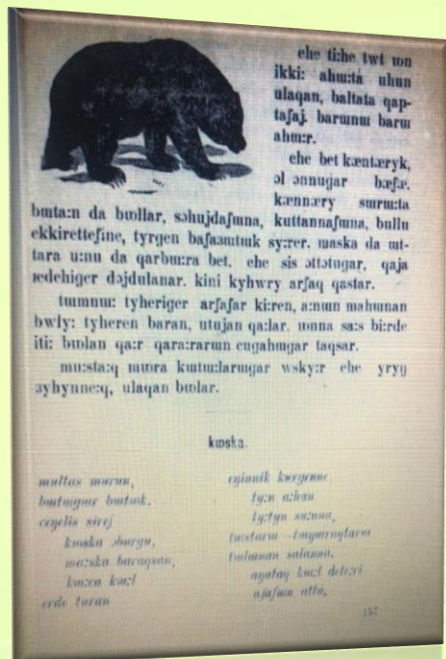
А.Е. Кулаковской «Куоска» хоһооно манньк хомуурунньуктарга тахсыбыт:

- 1926 с. - «Сага суол» (Иккис сылыгар үөрэнэр оҕо ааҕар кинигэтэ)
- 1944 с. - «Ньургунун» (Революция иннинээҕи суруйааччылар айымньыларыттан начаалынай оскуолаҕа ааҕар кинигэ)
- 1957 с. - «Ырыалар-хоһооннор»
- 2008 с. - Өксөкүлээх Өлөксөй. Хоһооннор. Тылбаастар. Өс хоһооннор. Таабырыннар. Рефераттар
- 2009 с. - Өксөкүлээх Өлөксөй. «Ырыа-хоһоон» (Тоҕус томнаах толору таһаарыы бастакы тома)
- 2012 с. - Өксөкүлээх Өлөксөй. «Ырыа-хоһоон»
- 2015 с. - Өксөкүлээх Өлөксөй. «Ырыа-хоһоон»

Араас кэмнэ бэчээккэ тахсыбыт хоһооннор тиэкистэрэ

- Хоһооннор автографтара көстө илик (Автограф – ааптар илиитинэн суруйбут тиэкиһэ)
- Тылларын ахсаана бары редакцияларга уларыйбатах;
- Тылыгар-өһүгэр уларыйыы суох;
- Сурук бэлиэтигэр араастаһыы суох.

«Сага суол»
(1926 с.)

Латыынныы
буукубанан
суруллубут

Холобур, «Куоска» хоноон

сэттэ тиэкис кэрчиктэригэр уратылаһыылары

«Сана суол» (1926)	«Ньургуһун» (1944)	«Ырыалар- хонооннор» (1957)	«Өксөкүлээх Өлөксөй» (2008)	«Ырыа-хоноон» (2009)	«Ырыа-хоноон» (2012)	«Ырыа-хоноон» (2015)
17 кэрчик	14 кэрчик	14 кэрчик	14 кэрчик	14 кэрчик	15 кэрчик	15 кэрчик
2-лии строкалаах- 10 (3, 4, 5, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17)	2-лии строкалаах - 2 (13, 4)	2-лии строкалаах- 2 (13, 4)	2-лии строкалаах - 2 (13, 4)	2-лии строкалаах- 2 (4, 6)	2-лии строкалаах- 4 (4, 6, 14, 15)	2-лии строкалаах- 4 (4, 6, 14, 15)
3-түү строкалаах- 6 (1, 2, 8, 9, 10, 11)	3-түү строкалаах - 8 (1, 2, 6, 7, 8, 11, 12, 13)	3-түү строкалаах- 8 (1, 2, 6, 7, 8, 9, 11, 12)	3-түү строкалаах - 8 (1, 2, 6, 7, 8, 9, 11, 12)	3-түү строкалаах- 7 (1, 2, 7, 8, 9, 10, 12)	3-түү строкалаах- 8 (1, 2, 7, 8, 9, 10, 12, 13)	3-түү строкалаах- 8 (1, 2, 7, 8, 9, 10, 12, 13)
4-үү строкалаах - 2 (6, 14)	4-үү строкалаах - 4 (3, 4, 5, 10)	4-үү строкалаах - 4 (3, 4, 5, 10)	4-үү строкалаах - 4 (3, 4, 5, 9)	4-үү строкалаах - 4 (3, 5, 11)	4-үү строкалаах - 4 (3, 5, 11)	4-үү строкалаах - 4 (3, 5, 11)
				5-тии строкалаах - 1 (13)		

Түмүк

А.Е. Кулаковскай оѳолорго аналлаах «Оскуолаѳа», «Кутуйах», «Куоска» хоһоонноро сэттэтэ бэчээккэ тахсыбыттар.

Тиэкистэр:

- Тылларын ахсаана ханнык да редакцияѳа уларыбатахтар («О»-28, «К-х»-74, «К»-92);
- Тылыгар-өһүгэр уларыыы көстүбэтэ;
- Сурук бэлиэтигэр уларытыы суох;
- Кэрчиккэ арахсыбыттар.

Уратылаһыы кэрчиктэрин строкаларын ахсааныгар баарын бэлиэтээтибит. Маннык араастаһыы айымньыны бэчээккэ бэлэмниир киһи хайдах ылынарынан, көрөрүнэн уларытарыттан тахсар диэн текстология үөрэѳэ этэр эбит.

Хоһооннор автографтара көстө илик. Ааптар рукопиһа суох буолар түбэлтэтигэр эбэтэр бэйэтэ бэчээккэ бэлэмнээбэтэх буоллаѳына, итинник уларытыылар тахсыахтарын сөп.

Туһаныллыбыт литература:

1. Васильева Д.Е. А.Е. Кулаковской оҕолорго аналлаах хоһоонноро / Васильева Д.Е. Саха суруйааччылар - оҕолорго. - Якутскай: Кинигэ издательствота, 1980. - С. 5-11.
2. Саҥа суол; хом.онор. Бүөтүр Оруоһун, Бүрэ Дабыыдап, Бүөтүр Слепцов, Ньюкулай Аппанааһыйап. - Дьокуускай: «Ленинскэй» кэпэрэтиип. - С.157. (Иккис сылыгар үөрэнэр оҕо ааҕар кинигэтэ)
3. Ньургунун; хом.онор. Г.Ф. Сивцев. - Якутскай: САССР Госиздата, 1944. - С.12-13 (Революция иннинээҕи суруйааччылар айымньыларыттан начаалынай оскуолаҕа ааҕар кинигэ)
4. Кулаковскай. Ырыалар-хоһооннор; хом. онор. Н.Г. Канаев - Якутскай: Саха сиринээҕи кинигэ издательствота, 1957. - С. 276-277
5. А.Е.Кулаковскай. Ырыа-хоһоон; хом. онор. Л.Р. Кулаковская. - Дьокуускай: Бичик, - 2012. - С. 297-298.
6. Өксөкүлээх Өлөксөй. Хоһооннор. Тылбаастар. Өс хоһооннор. Таабырыннар. Рефераттар; хом. онор. Л.Р. Кулаковская. - Дьокуускай: Бичик, 2008. - С. 14-15.
7. Өлөксөй айымньыларын уонна чинчийиилэрин тоҕус томнаах толору таһаарыы / Өксөкүлээх Өлөксөй; хом.онор. Л.Р.Кулаковская. - Новосибирск: Наука, 2009. - С. 366-367. (Маннайгы том: Поэтической айымньылар).
8. А.Е.Кулаковскай. Ырыа-хоһоон; хом. онор. Л.Р. Кулаковская. - Дьокуускай: Бичик, - 2015. - С. 301-302.